

אוסף פרקים על לימוד פנימיות התורה

מֶרֶן הַרְאִי"ה קוֹק זצ"ל
מכת"ק

תריסר הפרקים המובאים כאן, העוסקים בלימוד רזי תורה, נלקטו מתוך כתבי מרן זצ"ל. הננו מרפיסים כאן את הפרקים כמעט ללא הערות ומקורות, הדברים עומדים ככפני עצמם. כפי שהדריכנו מר"ר הרב משה צבי נר"ה זצוק"ל, אספנו את הפרקים סביב נושא אחד, ולפי סדר עניני. הפרקים כולם נכתבו כעשר שנות כהנת הרב כרבה של יפו והמושבות, משנת ה'תרס"ד - היא שנת עלייתו ארצו, ועד גלותו לחר"ל בשנת ה'תרע"ד, מעט לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה. הראל כהן.

א.

חידוש הנשמה והתעלותה בא על-ידי הלימוד העליון וההגיון האלהי בעומק הרזים העליונים. אבל הקביעות של טוהר המדות, בא על-ידי המצות המעשיות ולימודי ההלכה השייכים להם, ובמדת החול מידיעת העולם החמרי ופרטיו, הליכות דרך ארץ וישובו של עולם.

ב.

בעלי הפנימיות¹, מתוך עומק יסוד התורה הם יונקים. מחדשים הם את הארותיהם מתוך עצמיות הארתה של נשמת התורה, וקשה להם מאד לפרט את הענפים מתוך ההתגלמות החיצונית שלהם, - שהם באים ממדרשי המילים - בלא שאיבה של תוכן חיים כלליים. רק כשהם דולים מבארות העמוקים, מתברכים על ידם הענפים מאליהם.

ג.

כמה דקדוק הפרטים ההלכתיים והפלפול מעכירים לפעמים את רוחי השואף לגדולות ולכללות, ומ"מ צריך אני להתגבר ולהכשיר את עצמי הכשרה הגונה, שאהיה ראוי ג"כ לביורר הלכה, ולפעמים גם לפלפולים רגילים. כי סוף כל סוף לא ישנה אדם ממנהג המקום, וממדת ד"א היא

1. ביטוי זה גם בחכמת-הקודש פרק פ.

שלא להיות ער בין הישנים ולא ישן בין הערים. וכשמקבלים איזה הגבלה מצד מדת ד"א, באה ההרחבה הרוחנית אל הנפש מצד הרעיון הגדול האצור בכלל מדת דרך ארץ, המתקן את התרבות הכללית של הבריות.

ד.

כשבעל ההסתכלות הרוחנית מרגיש בעצמו, שאין לבו הולך ללימודי הלכה, בדקדוקי הפרטים שלהם, צריך הוא להתעלות עוד בהסתכלותו הרוחנית במדה יותר בהירה ועליונה, עד שימשיך מרוממות האצילות של החכמה העליונה את הכח המחפש את כל הפרטים, שהם מסתעפים מתוך הכללים היותר מופשטים ועליונים. ואז ברוב חשק ישוב לאהבת הפרטים בטעם גדול ואהבה רבה, והאותיות של גופי תורה יתנוצצו לו בכל מילוי נשמתם, וירגיש את מתקם ואת הכלליות הגדולה המתפשטת בהם בשפעת חיים, כנשמה המתפשטת באור חייה על כל הגוף כולו.

ה.

כשעוסקים בהשגות אלהיות, מזדוג כח הדמיון לאדם, והוא יכול לצמצם את שכלו עד כדי הטעאה שהוא משיג איזה דבר, ואז ההתגדרות בצורות המפורטות של התוכנים שהוא עוסק בהם, מזייפים את כל הנשוא העליון שבידיעות הנשגבות ההן. וכיון שהאדם יוצא מהתלמוד הרזי, אל התלמוד המעשי, סר הדמיון המטעה מעליו, ושכלו מתבסס² על גבוליו הנכונים, ואז מזדככים כל המושגים הרזים ומתחברים בהוד האמת שלהם עם התוכנים המעשיים, ועולם בעולם נפגש, חסד ואמת נפגשו, צדק ושלוש נשקו, והוד עולמים מתגלה בדרך צדיקים מסוד ד' ליראיו ובריתו להודיעם, לנצרי בריתו ולשומרי פקודיו לעשותם.

ו.

ההזיה באה מהנטיה לחקר נשגב, כשהיא מתפרצת בלא עתה, טרם אשר רכשה לה את ההכנות הדרושות לה, דהיינו עד לא הספיקה ללמוד את הלמודים המוחשיים, הפרטיים, הקודמים תמיד להתעמקות בנאצל ונשגב, ועד אשר לא בססה לה את מעמדה המוסרי בכל מילואו באופן

---

2. כך גם העיד הראי"ה על עצמו: "הרי אני מטבעי איש המחשבה והרגש, אולם בבואי להנפש, אני עוסק בהלכה, ואני חש שרגלי עומדות על קרקע מוצק". ליקוטי-הראי"ה חלק ראשון, עמוד 427

המספיק למעמד נפש נשגב, הראוי להתאים אל החקר המלא אורה ועוז נפש, כחקר אלה בצורתו הרוממה. ומזה הטעם הננו מוצאים תמיד אחרי נטיה של התעוררות דרישת הנשגב, שאחריה באה הזיה, הזיה אמונית, או הזיה כפרנית, והכל הוא מפני התלמידים שלא שמשו כל צרכם, אשר עלו למרומי הדרישה בלא הכנה קודמת.

ז.

אף על פי שהטעות בדברים האלהיים היא דבר מזיק עד מאד, מ"מ אין עיקר ההיזק הנמשך מהמושגים המשובשים יוצא אל הפועל עד כדי להמית את בעליו מתת נשמה, רק כשהוא מתגלם במעשים, או לפחות כשהוא יורד לתוך דעות ורגשות כאלה שסופן מוכרח להתגלות במעשים. אבל כ"ז שהדבר עומד בצורתו המופשטת, אין כאן עקירה עקרית. ובזה הננו קרובים לסברת הראב"ד שהשיג³ על הרמב"ם במה שקרא למי שמאמין ההגשמה באלהות - מין, ונוכל להסכים שכל זמן שאין [ש] המגשם לא יעשה לו פסל ותמונה, הרי לא גמר את מחשבתו, ונשארה היא עדיין בחוג הרוח, שלא תוכל להיות נכללת בשם עקירה ויציאה מן הדת. באמונות הנוטות מכלל התורה, כמו האמונה הנוצרית, והמחמדנית, אין עיקר הארס מונח במושג האלהות שלהם, שהוא שונה ממה שהוא נכון להיות ע"פ יסוד אורה של תורה, כ"א במה שיוצא מזה הריסת המצות המעשיות וביטול תקות האומה, ביחש לתחייתה השלמה.

ח.

המחשבה בעניני האלהות, היא פועלת לטובה על כל תכונותיו של האדם, כשהיא בטהרתה, כלומר כשהיא באה בחשק פנימי של הכרת האמת וחפץ הצדק והמשרים בלא שום פניה גסה. ולא על תכונותיו היחידיות של האדם היחיד היא פועלת לטובה, אלא שהיא מענדת ומזככת את ההויה כולה, על-ידי מה שחלק אחד ממנה, שהיא האדם הדורש את אלהים באמת, הולך הוא ומתעלה.

---

3. הלכות תשובה פרק ג הלכה ז. וראה מכתבו של הראי"ה אל הרב יחי' בן סלים אלקאפאח ז"ל מתימן, מיום כו בטבת ה'תרצ"א, בענין אמיתת חכמת הקבלה וקדושתה, שם דן במחלוקת זו. נדפס בתוך מאמרי-הראי"ה עמוד 518 ואילך.

ט.

תלמידי חכמים מארין דרוזין, הקב"ה נתן להם כח גדול בנפש הבהמית שלהם, כדי שיצטרכו דוקא אותה האש העליונה של חיי תורה כדי לזככה, וממילא כחה אחר הזיכוך הוא חזק הרבה יותר, כמו שבעולם בכלל ישנם בהמות חזקות הרבה מהאדם. ומזה בא ההכרח לת"ח שאור ד' החיי קרוב ללבבם, שלא יעזבו את דרכם להסתפק בפשטין דאורייתא, כי להם עומד הדבר בסכנה נפשית, שלא תזוכך נפשם הבהמית, על-ידי אותו האור הפושר, לעומת עזותה של נפש הבהמית אשר להם.

י.

כל מה שאנו מדברים בענינים הנשגבים הרוחניים, ביחוד בעניני האלהות, הכל הוא יותר נמשך למעמד הענינים במצב הנפש שלנו, ממה שהוא מתייחס אל העולם החיצוני. אלא שיש ערך ידוע של יחש מה שמעמד נפשנו, הוייתה ומציאותה ואופני פעלה, מתייחסים אל העולם וההויה כולה, וההויה היא בקרבנו פנימה אולי עוד יותר ממה שהיא חוץ לנו. כשאנו מתעלים, מתעלה ההויה כולה, ובעילויה הרי גם אנו מתעלים. חיי החול מסגירים אותנו בחוג צר של החושים המוגבלים, עד אשר לא נוכל בעצמנו לדעת את עצמתנו וגדולתנו, ויש אשר כדי להכיר אי זה צדדים של ההויה, צריך דוקא סמיות עין לגבי הנשגב והגודל שלנו. האור הזורע יטשטש לנו קוים פרטיים רבים ונכבדים, אבל עם כל מה שנהנה מאורם של אפלי העינים, אשר יכירו יותר ממנו בהקוים הפרטיים, לא נהיה כמותם, ונתאמץ תמיד להיות טשים במלא האורה.

יא.

לפעמים עולים על-ידי מחשבות גבוהות למקום עליון כ"כ, עד שאין בו שום תפישה של חיים רוחניים, מפני שאינו הולם כלל אל הדוגמא של האדם, ושל כל נברא בכלל, ומסתכנים מצד דקות האויר מחניקה רוחנית, עד ששבים ויורדים אל המקום שאוירא דא"י המחכים שרוי שם. ואז שב רוח האדם אליו, והולך וחי בתורת ד' תמימה משיבת נפש.

יב.

קשה לי מאד לעסוק בעניני הלכה לבד, וכן בעניני אגדה לבד, בעניני נגלה לבד ובעניני נסתר לבד, כמו כן קשה לי לנטות [ ] בדרך אמונה פשוטה לבד, או בדרך מחקר והגיון לבד, וכן בתכונת ההתבודדות לבד, ובתכונת הריעות והחברתיות לבד. כי כל הזרמים שולטים בי, האמונה והחקירה, הלאומיות והמוסר, ההלכה וההגדה, הנגלה והנסתר, הבקורת והשירה. את הכל אני מוכרח לספוג. ומתוך האחדות של המרומים העליונים, אני הולך וצועד לדבקה בד' באמת, להעלות את אור קודש של כנסת ישראל ברעיון ובמעשה, למקור חייה. הנני חולם חלומות של גדולי גדולות, לשחקים אני מרקייע, מעצור אין לרוח דמיוני ולשאיפתי הקבועה. באושר ובטוב, בטוהר ובקודש אני משתוקק תמיד להתדבק. הטבעיות הטהורה, של היצור, של האומה, של האיש, של השעה, של הנצח, ומה שמקיף אותה, ומה שממלא את כל תוכן חייה, הוא מושג חיי. כמו חלב ודשן תשבע נפשי, ושפתי רננות יהלל פי, גדול ד' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר. אבא בגבורות ד', אשמיע כל תהילתו. אורך מלכי נוראות נפלאתי, נפלאים מעשיך, ונפשי יודעת מאד.